

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Мороза Максима Олександровича
на тему «Інвестиційна безпека України», представлену до
захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Ефективна організація інвестиційних процесів у країні вимагає вивчення механізмів повноцінної реалізації наявного інвестиційного потенціалу з урахуванням потреб ринку та стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку. При цьому стан інвестиційного потенціалу є об'єктивною передумовою реалізації інвестиційних потреб, намірів та інтересів, що визначає в цілому можливість або неможливість їх виконання на необхідному рівні.

Якість інвестиційного потенціалу зумовлює виникнення інвестиційних ризиків та формує разом з сукупністю факторів загального інвестиційного середовища вимоги до дохідності інвестиційної діяльності, привабливої для інвесторів у відповідних умовах часу, простору та соціально-економічних відносин.

З іншого боку, відтворення інвестиційного потенціалу багато в чому залежить від рівня гарантування його інвестиційної безпеки, тобто ступеня прояву інвестиційних ризиків та ефективності управління ними.

Як засвідчує огляд вітчизняних і зарубіжних досліджень, на сьогодні залишаються недостатньо розробленими теоретичні та методичні питання щодо оцінки рівня інвестиційної безпеки та використання цих оцінок в системі управління інвестиційною діяльністю в країні.

Отже, вищезазначене дозволяє зробити висновок про **безумовну актуальність дисертації М.О.Мороза «Інвестиційна безпека України».**

Представлена дисертація пов'язана з **планом наукових досліджень ДВНЗ «Університет банківської справи».** Будучи учасником НДР «Реформування фінансово-кредитної системи: методологія та практика» (номер державної реєстрації 0115U005652) дисертант **безпосередньо** побудував моделі системи інвестиційної безпеки України, **на такій підставі** запропонував пропозиції з удосконалення її підсистем і елементів.

Подану до захисту роботу відзначає **високий рівень обґрунтованості і достовірності отриманих дисертантом наукових результатів,**

Університет Банківської справи
15.02.2019р. 900/280.

підготовлених пропозицій і зроблених висновків, про що свідчить їх апробація на науково-практичних конференціях і публікаційний рівень їх висвітлення.

Використана автором в роботі методологія дослідження повною мірою відповідає загальній методології наукового пізнання, ґрунтується на чітких теоретичних засадах, напрацюваннях вітчизняних і зарубіжних вчених, праці який присвячено досліджуваній проблематиці. В процесі дослідження автором доречно використано методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнень і наукового абстрагування, типології; економіко-статистичні, розрахунково-аналітичні, системно-функціональний і графічний методи, методи експертних оцінок, факторного, структурного, компаративного і формального-логічного аналізу; системний підхід, методи моделювання і аналогій.

Все це дозволило дисертанту представити в роботі наукові положення, що характеризуються **науковою новизною**. Так, зокрема, ним вперше запропоновані функціональна, структурна, процесна та утворювальна моделі системи забезпечення інвестиційної безпеки, які містять обґрунтовані автором цілі, завдання, функції, об'єкти, суб'єктів; виклики і загрози, індикатори і підходи до моніторингу й оцінки рівня інвестиційної безпеки; принципи, процеси, підсистеми і організаційно-економічні механізми, методи та інструменти її забезпечення.

Привертають увагу представлені у роботі новації дисертанта у класифікаціях різновидів інвестиційної безпеки, її чинників і загроз. Виокремлення ним нових класифікаційних ознак і різновидів інвестиційної безпеки, її чинників та загроз дозволяють більш обґрунтовано ідентифікувати такі різновиди, розробити заходи з забезпечення інвестиційної безпеки різних типів економічних агентів; визначити ступінь впливу на рівень інвестиційної безпеки ендогенних і екзогенних чинників, здійснювати попередній, поточний і наступний контроль за станом інвестиційної безпеки держави.

Дисертантом розвинено обґрунтування сутності інвестиційної безпеки держави завдяки її комплексному тлумаченню, з'ясування взаємозв'язку і взаємозумовленості її складових з огляду на включення до них нових компонентів, сутнісна характеристика системи забезпечення інвестиційної безпеки, визначення рівнів її прояву, а також переліку її індикаторів. Такий розвиток спрямований на досягнення об'єктивної оцінки інвестиційної безпеки на різних управлінських рівнях і розробку комплексу заходів з підвищення її рівня в державі, комплексного підходу до формування дієвої системи забезпечення інвестиційної безпеки держави, її належного рівня.

Це, безумовно, свідчить про **теоретичну значущість проведеного М.О. Морозом дослідження**.

Водночас, **практична значимість напрацювань дисертанта** полягає у документально підтвердженому використанні його пропозицій з удосконалення наукового, нормативно-правового і правозастосовного, програмно-цільового, фінансового, методичного, обліково-аудиторського, інформаційно-аналітичного, інституціонально-технологічного, кадрово-

освітнього, організаційного забезпечення формування системи інвестиційної безпеки в діяльності департаментів Міністерства інфраструктури України при підготовці документів з удосконалення формування і реалізації інвестиційно-інноваційної політики.

Практичне значення мають і впроваджені в роботу Державної інноваційної фінансово-кредитної установи в процесі визначення напрямів нарощування інвестиційного потенціалу, підвищення інвестиційної активності та поліпшення інвестиційного клімату в країні пропозиції дисертанта щодо розробки функціональної, структурної, процесної та утворювальної моделей системи забезпечення інвестиційної безпеки і запропонований ним алгоритм комплексної оцінки інвестиційної безпеки України.

Результати дослідження дисертанта використані і в навчальному процесі Інституту банківських технологій і бізнесу ДВНЗ «Університет банківської справи» при складанні навчальної програми і підготовці методичного забезпечення з дисципліни «Філософія економічної безпеки».

Серед позитивних формальних ознак дисертації М.О.Мороза «Інвестиційна безпека Україна» можна виділити повну відповідність роботи кваліфікаційним ознакам, змісту - темі дослідження, а автореферату – змісту дисертації, цілковите досягнення визначеної автором мети, а також цілісність, послідовність і логічну завершеність викладення матеріалу.

Позитивним можна вважати й повне відображення наукових результатів дослідження в 13 наукових працях, у т.ч. 5 статтях – у фахових наукових журналах та збірниках наукових праць, що входять до міжнародних наукометричних баз (з них 1 – до Web of Science), 8 – в інших виданнях.

Разом з тим, загальна позитивна оцінка поданої до захисту дисертаційної роботи не виключає певні зауваження і дискусійні фрагменти, притаманні їй, які полягають у такому:

1. В підрозділі 1.1 автор розглядає ІБ як безпеку стратегічного (з метою контролю над об'єктом інвестування і прийняття управлінських рішень) і тактичного (владання коштів в реальний сектор економіки і придбання цінних паперів з метою швидкого отримання прибутку) інвестування;

Під стратегічним інвестуванням, в першу чергу, розуміють процеси прогнозування та планування інвестицій і на його основі прийняття управлінських рішень, а не контроль над об'єктом, а тактичне – це процес освоєння інвестицій, контролю та їх окупності незалежно від напрямку в реальний сектор економіки чи на фінансовий ринок (с.38).

2. Недостатньо коректним, на наш погляд, є вживане дисертантом поняття пасивного інвестування, під яким він розуміє інвестування, яке уможливорює збереження досягнутого рівня (с.39). Дискусійною видається й вживана автором дефініція «активне інвестування». На наш погляд, більш доречно було б використовувати поняття просте і розширене інвестування, на кшталт просте і розширене відтворення економіки.

3. Автор зазначає, що офіційна статистика не містить достовірних даних про відтік як національного, так і іноземного капіталу і взагалі відсутня статистика відтоку іноземного капіталу в регіональному і галузевому розрізах (с.86). В контексті цього, ми вважаємо, що автору доречно було спробувати провести дослідження даного питання, що покращило б аналітичну частину дисертаційної роботи.

4. Використовуючи різні інформаційні і наукові джерела автор наводить перелік індикаторів та їх порогові значення які можуть використовуватись для моніторингу й з'ясування рівня інвестиційної безпеки (табл.1.8, с.71-74). У підрозділі 2.3 (табл.2.16, с.137) більшість цих індикаторів були розраховані для України і майже половина з них виявилась в межах порогових значень.

В зв'язку з цим виникають сумніви в можливості об'єктивного використання порогових значень індикаторів для визначення рівня інвестиційної безпеки України. На нашу думку, порогові значення деяких індикаторів потребують авторського корегування під специфіку нашої економіки.

5. В характеристиці детермінант інвестиційної безпеки України у підрозділі 2.2 автор недостатньо уваги приділяє розвитку перспективних інвестиційних інструментів в Україні, банківському інвестиційному кредитуванню, прямим інвестиціям вітчизняних економічних агентів в зарубіжні країни, інвестиціям в інтелектуальну власність.

6. В підрозділі 2.3 дисертант абсолютно правомірно зазначає, що рівень інвестиційної безпеки України значною мірою характеризують міжнародні рейтинги/індекси та наводить місця України в міжнародних рейтингах/індексах, що характеризують вітчизняний інвестиційний клімат. Водночас, у роботі відсутня оцінка значущості впливу зайнятих у цих рейтингах/індексах місць України на її інвестиційну безпеку.

7. В одному з висновків до другого розділу (№8, с.145) автор зазначає, що річні обсяги надходжень ПІІ в Україну мізерні по відношенню до світових потоків ПІІ. На наш погляд, недоречно співставляти фінансові обсяги ПІІ країн з різним рівнем економічного розвитку, а треба аналізувати відносні індикатори (наприклад: частка ПІІ у ВВП країни).

8. Більш чітких коментарів потребує і проведений у третьому підрозділі другого розділу роботи дисертантом SWOT-аналіз інвестиційної привабливості України.

9. У підрозділі 3.1 запропоновані чотири авторські моделі системи забезпечення ІБ України: функціональна, структурна, процесна і утворювальна. На наш погляд, більш органічно виглядала одна модель системи забезпечення ІБ України, яка б складалася з названих чотирьох блоків і об'єднувала б всі складові компоненти, принципи, функції, завдання, суб'єкти і т.п. без їх дублювання і з більш динамічними зв'язками між ними.

10. На рис. 3.5 дисертант наводить напрямки оцінки окремих заходів з забезпечення інвестиційної безпеки України, але не зазначає, яким чином слід проводити таку оцінку.

Утім, наведені зауваження і дискусійні моменти не впливають на загальну позитивну оцінку кандидатського дослідження.

Отже, можна стверджувати, що дисертацію «Інвестиційна безпека України» слід вважати завершеним самостійним дослідженням, що вирішує важливе наукове завдання з забезпечення інвестиційної безпеки України, відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Загалом дисертація «Інвестиційна безпека України» повною мірою відповідає пунктам 9, 11, 12, 13 і 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами), а її автор – Максим Олександрович Мороз – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів
Навчально-наукового інституту
бізнес-технологій «УАБС»
Сумського державного університету

Є. О. Балацький

